

Bernard Mandeville, *In Joannis van den Heuvel* (1689)

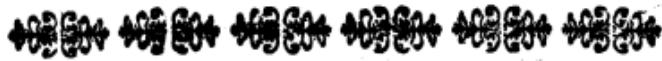
In mei 1689 promoveerde Johan van den Heuvel (1666-1718) in Franeker tot doctor in de rechten. Het titelblad van zijn *Disputatio juridica inauguralis De Mutationibus* staat hieronder. Op 13 mei 1689 volgde zijn inschrijving als advocaat bij het Hof van Friesland. Johannes van den Heuvel werd op 17 juni 1666 geboren in Heerenveen en daar gedoopt op 20 juni 1666. Johannes van den Heuvel overleed op 13 mei 1718 en werd in Heerenveen begraven.

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS
DE
MUTATIONIBUS.
QUAM,
Annunte Deo Ter Opt. Max.
Ex Auctoritate Magnifici Domini Rectoris
D. PHILIPPI MATTHÆI
JUNIORIS, Medicinæ Doctoris & in Illustri
Frisiorum Academiâ Professoris Ordinarii,
NEC NON
Amplissimi Senatus Academici unanimi consensu, & Nobilissima FACULTATIS JURIDICÆ Decreto,
PRO GRADU DOCTORATUS
Summisque in utroque Jure Honoribus ac Privilegiis
ritè & solenniter consequendis,
Publico eruditorum examini submittit
JOHAN VAN DEN HEUVEL,
Ad diem Maji horâ locoque solitis.

FRANEQUERÆ,
Apud JOHANNEM GYSELAAR, Ordd. Frisicæ atque
eorundem Academiæ Typograph. Ordinar. MDCLXXXIX.

In deze dissertatie staat het volgende gelegenheidsgedicht van de toen achttienjarige Bernard Mandeville.

I N

Virtutes Doctiff: ingeniofiffi: que Viri

D. JOANNIS van den **HEUVEL**

Cum lauro doctorali ornaretur &c.

Ingenuum juvenem , fi quis depingat ,
& uni

Corporis, ac animæ tradere dona
velit.

Is Phæbo veneris pueros, Musifque Mi-
nervam

Jungat, & ex istis optima quæque
notet.

Productum, fateor, dignum virtute sed
ifta

Tantum describunt omne, quod
HEUVEL habet.

BERNARDUS de **MANDEVILLE**,

Het is, voor zover nu bekend, zijn eerste 'literaire' productie en staat als nummer drie in zijn bibliografie. Het gedicht kan als volgt worden vertaald.

'Over de zeer geleerde en verstandige deugden en geestelijke kracht van de heer Johannes van den Heuvel, met de lauweren van doctor getooid, enz.

*Edele jongeman, aldus geschilderd door iedereen,
Wie enkel goede gaven van lichaam en ziel werden doorgegeven.
Heeft hij het geluk kinderen te krijgen,
dan zullen de muzen en Minerva de rijen sluiten
en ieder van hen het beste inprenten.
Zo wordt, erken ik, waardige deugd voortgebracht,
Maar deze kopiëren slechts alle, die Heuvel bezit.'*

Inhoudelijk valt in dit gedichtje een opvatting te herkennen dat persoonlijke eigenschappen genetisch vererven.

Hoe kenden de Fries Johannes van den Heuvel en de Rotterdammer Bernard Mandeville elkaar? Waarschijnlijk door hun studie aan de universiteit van Leiden.

Mandeville werd eind 1686 als student ingeschreven in Leiden. Hij ging naar Leiden om geneeskunde te studeren. De vier jaar oudere Van den Heuvel werd daar in 1683 ingeschreven als student in de geneeskunde. Maar Van den Heuvel veranderde blijkbaar van studierichting. Op 25 mei 1688 is er weer een inschrijving van Van den Heuvel, maar nu als 'J. Cand.', als kandidaat rechten. Mandeville verdedigt op 23 maart 1689 zijn natuurfilosofische disputatie waarmee hij zijn propedeuse in Leiden afsluit. Bijna twee maanden later promoveert Van den Heuvel in Franeker tot doctor in de rechten.

Wie was Johannes Van den Heuvel?

Zijn grootvader was Anthonius van den Heuvel (1592-1640). Hij is vooral nog bekend als gouverneur van Ambon in 1634-1635.

Zijn ouders waren Anthonius van den Heuvel en Christina van Stellingwerf. Hij was notaris in Heerenveen. Zij trouwden in 1663. Hij overleed in 1694 en zijn vrouw, wier vader ds. Phocaeus Joachimi Stellingwerf was, in 1711.

Johannes van de Heuvel trouwde in 1696 met Gesina Haagswolt, dochter van Wouter Haagswolt, burgemeester van Steenwijk, en Geertruy Tollink. Hun dochter Christina van den Heuvel (1698-1760) trouwde met Mr. Johan Willem Petraeus (1693-1733. Van hen loopt de stamreeks door naar o.a. de Amerikaanse generaal David Howell Petraeus (*1952).

Johannes van den Heuvel heeft zijn dissertatie opgedragen aan de even oude en ook in Heerenveen geboren Martinus van Scheltinga (1666-1742). Een opmerkelijke stelling bij Van den Heuvels dissertatie mag hier nog wel even genoemd worden: *Faemina amoris oestro percita, sui copiam amanti faciens, meretrix minime erit dicenda.*

Na het gedicht van Mandeville volgt er in de dissertatie nog een langer gedicht, in het Nederlands, van de hand van Johannes Titama. Titama was een neef van Van den Heuvel. Zijn vader, ds. Bernhardus Tithama trouwde op 27-07-1668 in Heerenveen met Janke Focaeus Stellingwerf.

Johannes Titama werd in 1685 ingeschreven als student in Franeker, studeerde in 1689 af bij prof. Campegius Vitringa, en was in 1691-1695 dominee in Hollum (Ameland). Nadat hij wegens 'ergerlijk gedrag' was geschorst, vertrok hij naar Amsterdam. Hij hield in 1700 een afscheidsprek in Sloterdijk, voor zijn vertrek naar St. Thomas (West-Indië).

Aannemend dat Mandeville en Van den Heuvel elkaar inderdaad door hun studie in Leiden kenden, dan is Van den Heuvel de tweede medestudent van Mandeville die bekend is.

Wie was de eerste? De hier afgebeelde Rotterdammer Cornelius van der Zee. Van der Zee (*1666) werd op 17-08-1686 ingeschreven in Leiden. Hij studeerde net als Mandeville medicijnen.

In 1687-88 was Mandeville in Leiden in de kost bij Neeltje van der Zee.

Neeltje van der Zee, geboren Neeltje Thomas, was familie van Cornelis van der Zee. Zij was in 1664 in Delft getrouwd met de Delftse herbergier Engelbrecht van der Zee, die in 1679 overleed. Zij hertrouwde in 1681 in Leiden met Claas Steur, marktschipper Leiden-Geertruidenberg.

Cornelius van der Zee promoveerde in mei 1692 op een dissertatie over aderlaten, *de Phlebotomia*. Hij had een dokterspraktijk in Rotterdam en overleed in 1717.

Van der Zee is vereeuwigd als een van de vier Rotterdamse artsen die betrokken waren bij het bekende geval van de slapende boer van Stolwijk in 1707.

Op deze afbeelding uit 1707 staat Van der Zee links achter het bed met een horloge in de hand. Zijn collega naast hem voelt de pols van de patiënt en telt de hartslagen. Van der Zee geeft aan dat de minuut om is.

Zie het artikel van G. van Rijn, *De slapende boer van Stolwijk en de Rotterdamsche geneesheeren*, in het Rotterdamsch Jaarboekje, jrg. 7, 1900, blz. 67-102.

Het is niet onwaarschijnlijk dat er meer gelegenheidsgedichten van Bernard Mandeville of andere familieleden opduiken.

Zo volgt hierna ten slotte een recent gevonden gedicht van Gualtherus (Wouter) de Mandeville (1637-1662), een broer van zijn vader Michael. Gualtherus was de opvolger van zijn vader en Bernard Mandevilles grootvader Emmanuel de Mandeville (1611-1660) als professor en stadsdoctor in Nijmegen.

Het gedichtje is opgedragen aan Petrus de Greve, hoogleraar recht aan de academie van Nijmegen. Het staat in Petrus de Greve (1621-1677), *Exercitationes ad pandectarum loca difficiliora* (1660)

A D E U N D E M.

Quæ per legiferi spaciosa volumina Juris
Sunt sparsa, & multis quæ sinuosa lo-
cis,

Colligis hic **G R E V I**, dubios legumque re-
cessus

Pandis, dans faciles per salebrosa vias.

Ante quidem Baldi mirata est scripta. **Vetu-**
stas,

Posteritas habet hic quod mage suspiciat:

Omnia, quæ vasto scripsere volumine Prisci,

Tradis in hoc culto conspicienda libro;

Ergo novis partam scriptis extendere famam

Perge, inter doctos gloria magna Viros.

C. de M A N D E V I L L E,

Med. Doct̃or.